

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Логвиненко Борис Олексійович

*доктор юридичних наук, професор, майор поліції,
професор кафедри адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності*

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

У 2015 році Національну поліцію України було створено як правоохоронний орган з європейською ідеологією служіння суспільству. Втім, практична реалізація визначених Розділом II Закону України «Про Національну поліцію» [1] принципів діяльності поліції потребує реальних змін у функціонування зазначеної правоохоронної інституції.

В цьому аспекті О. Дякова справедливо відмічає те, що правова культура поліції України повинна стати рушійною силою для подолання пострадянського стереотипу правоохоронних органів, де останні вважалися здебільшого апаратом примусу та відстоювання інтересів держави. Поліція має стати апаратом суспільства, який проводить свою діяльність від імені держави, але виключно в інтересах народу та для забезпечення таких принципів, як гуманізм, демократизм, законність і верховенство права [2, с. 193].

На наше переконання, ведучі мову про професійну правову культуру не доцільно вести мову про конкретних осіб, а потрібно розглядати це явище комплексно. Відповідно, можна виокремити правову культуру медичних працівників, державних службовців, військових, юристів, народних депутатів, рятувальників та поліцейських зокрема.

О. Федоренко пропонує виділяти наступні складові у професійній культурі працівника правоохоронних органів: правова, психологічна, етична та комунікативна [3]. В цілому можна підтримати поширення відповідної диференціації на поліцейських, як представників правоохоронних органів.

Ю. Сушицька та Д. Кушнір, посилаючись на дослідження В. Савіщенко вказують, що окремі аспекти правової культури працівників правоохоронних органів охоплюють наступне: професійно-правову майстерність; всебічне і глибоке знання правових норм та специфіки їх практичної реалізації; високу нормативну культуру; якісний рівень правового мислення; навички і вміння необхідні для правоохоронної діяльності; оптимальну професійну підготовку і

ефективне використання спеціальних засобів; ціннісно-правові орієнтації в сфері права; належний рівень загальної правової культури; ступінь готовності послідовно і цілеспрямовано проводити в житті принципи права; мотиви вибору власної професії; високі моральні якості правоохоронця; професійну бездоганність, службову дисциплінованість, добросовісність та чесність; соціально-політичну і громадянську відповідальність за забезпечення прав і свобод громадян, які виступають не тільки як особисті цінності, але й як загальний суспільний інтерес; ґрунтовні знання у різних галузях суспільного життя; належний ступінь глибини політичного і економічного мислення, кругозір в сфері специфічних проблем [4].

Цікавий погляд наводить Р. Андрусишин, акцентуючи увагу на тому, що правова культура має формуватися в умовах збереження та примноження традицій національно-культурних, духовних цінностей. Особливості правового менталітету, свідомості, психології визначають самотність правової культури. Правова культура має етнічну належність; вона не може бути надмірно уніфікованою, культурно і, щобільше, духовно однорідною [5, с. 167].

Ми категорично не погоджуємось з наведеною тезою, адже професійна правова культура поліцейських не може розглядатися як відосблене явище. Враховуючи загальносвітові тенденції глобалізації та стандартизацію законодавства держав-учасниць ЄС, у тому числі щодо основних засад діяльності суб'єктів правоохорони, слід вести мову саме про уніфіковане уявлення про правову культуру поліцейських.

Переходячи до зарубіжного досвіду підвищення рівня професійної правової культури поліцейських, варто відмітити те, що як в Україні, так і в європейських державах прийнято певні правила (стандарти, принципи, засади, канони, заповіді), що стосуються належної поведінки поліцейських. В Україні професійно-етичні норми поведінки під час виконання службових обов'язків регламентовані Правилами етичної поведінки поліцейських, затвердженими наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 [6]; у Франції – Деонтологічним кодексом поліції 1986 року; у Люксембурзі це закріплено Хартією цінностей Великогерцогської поліції, прийнятою у 2000 році; у Північній Ірландії – це Кодекс поведінки поліцейського Королівської поліції 2001 року; у Бельгії, це закріплено Кодексом етики поліцейських служб 2006 року; у Нідерландах з 2013 року діє Кодекс професійної етики поліції [7, с. 92].

Як зазначає А. Супріянто, правова культура відіграє життєво важливу роль у правоохоронній діяльності, оскільки право значною мірою визначається правовою культурою, що становить цінності, ідеологію та ставлення до нього відповідного суспільства. Якщо ігнорувати правову культуру, сучасна правова система зазнає краху, що

матиме наслідком виникнення нових проблем [8, с. 205]. Дійсно так, але виникає питання про те, чи є правова культура поліцейських статичним явищем, або ж вона трансформується кореспондуючись із поглядами на право у суспільстві на конкретному етапі його розвитку?

З цього приводу, Р. Рейнер відмічає, що поліцейська культура не є основною основою поганої чи належної поліцейської діяльності. Культурні погляди правоохоронців взаємообумовлені з практичною діяльністю поліції, і зазначені поняття необхідно розглядати у комплексі. Наскільки мінливими чи статичними є певні аспекти правової культури поліцейських, залежить від того, чи утверджені вони у змінних, або невід'ємних елементах поліцейської діяльності [9, с. 5].

У підсумку слід зазначити про наступне: а) професійна культура поліцейських є частиною правової культури суспільства; б) професійна культура поліцейських безпосередньо пов'язана із засадами діяльності поліції; в) професійна культура поліцейських вимагає стандартизації та уніфікації, принаймні, в межах поліцейських структур держав-учасниць ЄС.

На наше переконання, в основі підвищення рівня професійної правової культури поліцейських має лежати не тільки збільшення рівня правосвідомості та правозастосування в межах конкретної держави, а й звернення до міжнародного законодавства щодо стандартів поліцейської діяльності (наприклад, Кодексу поведінки службовців органів правопорядку, затвердженого Ген. Асамблеєю ООН від 17.12.1979 № 34/169).

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 11.09.2022).

2. Дякова О.О. Формування правової культури працівників Національної поліції України. Вісник ХНУВС. 2016. № 2 (73). С. 189-199.

3. Федоренко, О. Сутність і складові професійної культури працівників правоохоронних органів. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2019. Вип. 4 URL: <http://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/251> (дата звернення 11.09.2022).

4. Сушицька Ю., Кушнір Д. Правова культура працівників правоохоронних органів. Окремі аспекти. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/39.pdf>. (дата звернення 11.09.2022).

5. Андрусичин Р.М. Правове виховання працівників ОВС: теоретико-правовий вимір: дис. к.ю.н. 12.00.01. Львів. 2016. 213 с.

6. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text> (дата звернення 11.09.2022).

7. Гладчук Д.І. Міжнародні деонтологічні стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення прав людини. Альманах міжнародного права. Вип. 24. С. 88-96.

8. Suprijanto Agus. Legal culture in multiculturalism and its role in law enforcement in Indonesia. Proceedings ictess UNISRI. 2017. Vol. 1, № 1. P. 197-206.

9. Reiner Robert. Is Police culture cultural? Policing: a Journal of Policy and Practice. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/329439803_Is_Police_culture_cultural. (дата звернення 11.09.2022).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-32>

МЕДІАЦІЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мішкевич Жанна Валеріївна

*старший інспектор з особливих доручень відділу уповноважених з контролю за дотриманням прав людини у поліцейській діяльності
Управління дотримання прав людини Національної поліції України
м. Одеса, Україна*

Інтеграція України в Європейську спільноту ставить перед нашою державою обов'язок щодо гарантування повноцінного функціонування інститутів, основним завданням яких є забезпечення верховенства права.

Дотримання та захист основних прав і свобод людини і громадянина суттєво залежить і від ефективної діяльності поліції. В основі реформування діяльності сучасних правоохоронних органів полягає модель переходу від каральної до сервісної функції. Зауважено, що для кожної держави притаманні свої особливості взаємодії з поліцією, однак, є й загальні риси, що визначають основний вектор розвитку поліцейських систем світу сучасності, серед яких, О. Кобзар виділяє такі: поліція виступає сервісною службою, що надає низку послуг населенню; тісний взаємозв'язок з громадськістю; підвищення соціальної місії поліцейських структур, яка полягає насамперед у «служінні населенню»; направленість на забезпечення реалізації та захисту основних прав та свобод людини і громадянина [1, с. 23].